

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΙΘΜ. ΙΘ. — Ιούνιος 1842. — ΤΟΜ. Α΄.

ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

[Συνέχ. ἀπ. Σελ 259 Ἀριθμ. 9]

Γ'. ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ.

Τὰ διάφορα ἀντίτυπα τῶν ποιητικῶν καὶ πεζῶν συγγραμμάτων τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὰ ἀξιολογώτερα λείψανα τῆς Φιλολογίας των. Δι' αὐτῶν οὐ μόνον ἡ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἀνεφάνη καὶ γενικῶς εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν πολυτίμων τούτων κειμηλίων ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ ἀναγέννησις τῶν φώτων εἰς τὴν Εὐρώπην. Μ' ὅλον ὅτι δὲ τὰ πλείοτερα σχεδὸν τῶν σωζομένων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων ἐξεδόθησαν ἤδη διὰ τοῦ τύπου, τὰ χειρόγραφα αὐτῶν μ' ὅλον τοῦτο, καὶ μάλιστα τὰ ἀρχαιότερα. Θεωροῦνται ἀκόμη ὡς οὐσιωδέστατα ἀντικείμενα ἐρεύνης εἰς ταὺς ἐραστὰς τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ νομίσματα ὑπερέχουσι πολὺ ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, τὰ Χειρόγραφα. Διότι παρεκτός τῶν Ἡρακλείων [*] λεγομένων Εἰλητηρίων, καὶ ὀλίγων τινῶν Αἰγυπτιακῶν παπύρων, οὐδὲ ἐν τὴν σήμερον σώζεται ἀντίγραφον γεγνημένον καθ' ὃν ἔζη ὁ συγγραφεὺς χρόνον, ἢ ἀντιγεγραμ-

[*] Ὁρ. Φιλολογ. Ἀρθρ. Πομπήϊοι καὶ Ἡράκλεια. Σελ. 52,

μένον ἀμέσως ἐκ τοῦ πρωτοτύπου. Ἐἰς ἀρχαιότερα διασωζόμενα χειρόγραφα εἶναι μικρόν τε πρὸ τῆς ἕκτης, καὶ μετὰ τὴν ἕκτην ἑκατονταετηρίδα γεγραμμένα· ἄλλα καὶ πολλὰ ὀλίγα ἐκ τούτων δύνανται πάλιν ν' ἀναχθῶσιν ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ἡ ἀπώλεια τῶν χειρογράφων ἀποδίδεται κατὰ τι μὲν εἰς τὴν ὁποίαν ἔπαθον φθορὰν κατὰ διαφόρους περιστάσεις, κατὰ τι δὲ εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ φυσικὰς τῆς Ἑλλάδος συμφορὰς, καὶ κατὰ τι εἰς τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ μεσαιῶνος, ἐξ ὧν ἐπήγασεν ἢ καταφρόνησις καὶ παράβλεψις τῶν ἱερῶν τούτων λειψάνων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Προσθετέον δ' εἰς τὰς ἀνωτέρω αἰτίας καὶ τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἐκδοτῶν συνήθειαν, ἀφοῦ ἐτύπονον τὰ χειρόγραφα, ἢ ἐλάμβανον μέρος ἐξ αὐτῶν, ν' ἀπορρίπτωσιν ὅλως διόλου τὸ ὑπόλοιπον ὡς ἀχρηστον.

Ἡ ἀπώλεια τῶν χειρογράφων ἀποδίδεται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀξιοδρήνητον καταστροφὴν τῶν Βιβλιοθηκῶν, καὶ μάλιστα τῆς περιφήμου Ἀλεξανδρινῆς, εἰς τὴν ἀβέλτερον ἀτομικὴν τῶν ἀντιγραφῶν ἀπέχθειαν εἰς τινὰς τῶν συγγραφέων, καὶ εἰς τὴν συνήθειαν ἐπίσης καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων [ἧτις ἐπέρασεν ἀκολούθως καὶ εἰς τοὺς χριστιανοὺς] νὰ ρίπτωσιν εἰς τὰς φλόγας τοῦ πυρὸς τὰ συγγράμματα, εἴτε πρὸς ποιῆν τῶν συγγραφέων, εἴτε πρὸς περιορισμὸν τῆς διαδόσεως τῶν φρονημάτων ἐκείνων. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα μάλιστα, πολλοὶ τῶν αυτοκρατόρων κατήντησαν νὰ καίωσι τὰ συγγράμματα τῶν ἀρίστων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ ἐκριζώσωσι παντελῶς τὴν ἀρχαίαν πολυθειαν.

Μ' ὅλην δὲ τὴν ὁποίαν ἔπαθον φθορὰν τὰ ἀρχαῖα ταῦτα τῶν Ἑλλήνων κειμήλια, μέγας αὐτῶν ἀριθμὸς μ' ὅλον τοῦτο διεσώθη, κυρίως εἰς Μοναστήρια καὶ Μητροπόλεις. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸν μεσαιῶνα, τὰ δὲ πλειότερα ἔγιναν κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων εἰς τὴν δεκάτην τρίτην καὶ δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα καὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς δεκάτης πέμπτης, πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων καὶ τῶν πεπαιδευμένων. Καὶ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν δὲ τῆς

Τυπογραφίας, ἐνῶ ἀκόμη ἡ τέχνη αὕτη ἦτον ἀτελής, ἐσυνείθιζον νὰ μεταχειρίζωνται τὰ χειρόγραφα.

Δύσκολον εἶναι νὰ δυνηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν καλῶς τὰ χειρόγραφα, καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγράφησαν. Πληροφορίας τινὰς μόνον δύναμεθα νὰ λάβωμεν περὶ αὐτῶν ἐκ τῶν χαρακτήρων, (οἳ ὦν εἶναι γεγραμμένα) ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν διαστημάτων καὶ τῆς διευσθύνσεως τῶν γραμμάτων, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπιτετμημένων λέξεων, καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐν γένει τῶν χειρογράφων. Τὰ ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ὡς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ, εἶναι γεγραμμένα εἰς εἶδος κεφαλαίων γραμμάτων, ἄνευ οὐδενὸς μεταξὺ τῶν λέξεων διαστήματος, καὶ ἄνευ τόνων. Διότι, μ' ὅλον ὅτι τὰ σημεῖα τοῦ τανισμού εὐρέθησαν 200 Πρ. Χριστ. παρὰ τοῦ Γραμματικοῦ Ἀριστοφάνους, δὲν ἦσαν ὅμως εἰς χρῆσιν πρὶν τῆς ἐβδόμης (ἀπ. Χρ). Ἑκατονταετηρίδος. Τὰ κεφαλαῖα γράμματα τὴν ὀγδόην καὶ ἐνάτην Ἑκατονταετηρίδα εἶχον πλαγίαν τινὰ κλίσιν, καὶ ἦσαν μακρότερα. Ἐκ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἤρχισαν νὰ ἐπιτέμνωσι τὰς λέξεις, καὶ νὰ εἰσάγωσι μικρότερον ὕφος γραφῆς. Μετὰ τὴν δωδεκάτην δ' Ἑκατονταετηρίδα, νέα χαρακτηριστῆρες καὶ ἐπιτομαὶ λέξεων εἰσήχθησαν, καὶ μεγαλητέρα ποικιλία εἰς τὰ σχήματα τῶν γραμμάτων ἀνεφάνη.

Τὰ ἀκόλουθα θεωροῦνται ὡς ἀρχαιότερα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα.— Ὁ Ἀλεξανδρινὸς Κώδης, ὁ Βατικανὸς Κώδης, ὁ Κοττονιανὸς Κώδης καὶ ὁ Κολβερτινὸς Κώδης. Ἐτι δὲ χειρόγραφον τοῦ Διοσκορίδου, καὶ ἕτερον, τῶν ἀπάντων τοῦ Πλάτωνος. Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον καὶ τὰ προαναφερθέντα Ἡράκλεια Εἰλητήρια καὶ τοὺς Αἰγυπτίους Παπύρους.

Ὁ Ἀλεξανδρινὸς Κώδης σύγκειται ἐκ τεσσάρων τόμων πρώτου μήκους, περιλαμβάνων τὴν Μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα μετὰ τῶν Ἀποκρύφων βιβλίων, τὴν Νέαν Διαθήκην, καὶ τινὰ ἄλλα τεμ-

μάχια. Διατηρεῖται δὲ τὰ νῦν ὁ Κώδης οὗτος εἰς τὸ ἐν Λονδίνῳ Βριταννικὸν Μουσεῖον, σταλείς ὡς δῶρον εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Κάρολον Α΄. παρὰ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, κατὰ τὸ 1628. Ὁ δὲ Κύριλλος εἶχε μεταφέρειν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου πιθανῶς καὶ ἐγράφη. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀνάγεται παρὰ τινῶν εἰς τὴν τετάρτην Ἐκατονταετηρίδα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πλειοτέρων, εἰς τὴν ἕκτην. Εἶναι δὲ γεγραμμένον ἄνευ τόνων, πνευμάτων, καὶ διαστημάτων μεταξὺ τῶν λέξεων. Ἡ νέα διαθήκη ἐξεδόθη, κατὰ τὸ 1786, ἀπαραλλάκτως μὲ τὴν τοῦ χειρογράφου τούτου, παρὰ τοῦ Βωΐδου βιβλιοθηκαρίου τοῦ Μουσείου· οἱ ψαλμοὶ, κατὰ τὸ 1812 παρὰ τοῦ Βαβέρου, ὅστις καὶ εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐκδόσῃ καὶ τὴν λοιπὴν Παλαιὰν Διαθήκην, δαπάνη τοῦ Σύλλαλητηρίου.

Ὁ Βατικανὸς Κώδης περιέχει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τῶν Ἑβδομήκοντα, καὶ μέρος τῆς Νέας. Εὐρίσκεται δὲ εἰς τὴν Βατικανὴν βιβλιοθήκην τῆς Ῥώμης, ἐνθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν. Εἶναι δὲ γεγραμμένον εἰς Περγαμηνὸν χάρτην, μὲ χαρακτῆρας σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ ἄνευ διαστημάτων. Ἐκάστη δὲ αὐτοῦ σελὶς διαιρεῖται εἰς τρεῖς στήλας. Τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι ἐγράφη κατὰ τὴν τετάρτην Ἐκατονταετηρίδα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ χειρόγραφον ἀνάγεται εἰς τὴν ἕκτην ἢ καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην.

Ὁ Κοττονιανὸς Κώδης μετεκομίσθη ἐκ τῶν Φιλίππων ὑπὸ δύο ἀνατολικῶν ἐπισκόπων, οἵτινες καὶ προσέφερον αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Ἑρρίκον Η΄. Ἐτέθη δὲ εἰς τὴν Κοττονιανὴν βιβλιοθήκην· μέγα μέρος αὐτοῦ ὁμως ἐγίνε παρανάλωμα πυρὸς τὸ 1731, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἐτέθη εἰς τὸ Βριταννικὸν Μουσεῖον. Θεωρεῖται δὲ ὁ Κώδης οὗτος ὡς τὸ ἀρχαιότερον ἐκ τῶν διασωζομένων χειρογράφων οἷου δήποτε μέρους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἀνάγεται εἰς τὴν τετάρτην, ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης Ἐκατονταετηρίδος. Ἐχει δὲ καὶ διαφόρους καλλωπισμούς.

Ὁ Κολβερτινὸς Κώδηξ περιέχει μέρος τῶν Ἑβδομήκοντα. Ἀνήκει δὲ τὸ πρῶτον εἰς τὴν συλλογὴν τῶν χειρογράφων τοῦ Κολβέρτου· τὰ νῦν ὁμῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων, καὶ λέγεται ὅτι εἶναι μέρος τοῦ Σαρράβιανου λεγομένου Κώδηκος. Ἀνάγεται δὲ καὶ τοῦτο τὸ χειρόγραφον εἰς τὴν πέμπτην ἢ ἕκτην Ἑκατοντατηρίδα.

Τὸ Χειρόγραφον τοῦ Διοσκουρίδου, διατηρούμενον ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, εἶναι ἀρκετὰ περίεργον λείψανον τῆς ἀρχαιότητος. Λέγεται ὅτι ἐγράφη διὰ τὴν Ἰουλιάναν Ἀνικίαν, θυγατέρα τοῦ Φλαβίου Ἀνικίου Ὀλυβρίου, αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως τὸ 472. Ἐστάλη δὲ εἰς τὴν Βιένναν παρὰ τοῦ Βουσβεκουίου τοῦ παρὰ τῇ Ὄθωμανικῇ αὐλῇ σταλέντος τὸ 1550. Περιέχει δὲ τὸ χειρόγραφον τοῦτο τὰ περὶ Ἰατρικῆς κτλ. συγγράμματα τοῦ κατὰ τὸ 64 ἄπ. Χρ. ἀκμάσαντος Διοσκουρίδου, καὶ εἶναι κεκοσμημένον μὲ διαφόρους ζωγραφίας φυτῶν, πτηνῶν, ὄφρων καὶ μ'ἄλλα εἶδη καλλωπισμῶν οἵτινες συνέτεινον κυρίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην νὰ καταστήσωσι πολύτιμον χειρόγραφόν τι. Ἀξιοπεριεργότεραι ὁμῶς πάντων εἶναι ἐν αὐτῷ αἱ εἰκόνες ἑπτὰ τῶν περιφημοτέρων ἰατρῶν ἢ βοτανικῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἐτερον δὲ ὅμοιον χειρόγραφον ὑπῆρχεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Νεαπόλεως, πλὴν καὶ τοῦτο τὰ νῦν εὐρίσκεται εἰς τὴν τῆς Βιέννης.

Τὰ ἅπαντα τοῦ Πλάτωνος, εὐρεθέντα εἰς τὴν νῆσον Πάτμον καὶ μετακομισθέντα παρὰ τοῦ Κλαρκίου εἰς Λονδῖνον. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι πρώτου μήκους, γεγραμμένον εἰς Περγαμηνὸν χάρτην, διὰ σχολίων εἰς μικρὰ κεφαλαῖα γράμματα. Παρὰ τοῦ Πόρσωνος καλεῖται μνημεῖον φιλολογίας, καὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον χειρόγραφον ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Συγγραφέων, (ἐξαιρουμένου τοῦ προαναφερθέντος χειρογράφου τοῦ Διοσκουρίδου) μὲ διωρισμένην ἀκριβῆ

σημείωσιν τῆς χρονολογίας. Ἐγράφη δὲ 6404 ἔτη κτισ. κόσμ. (ὡς ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ), ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Βασιλείου.—Ὁ Δορβίλλος (εἰς Χαρίτων). λέγει ὅτι εἶχεν ἀντίγραφον τοῦ Εὐκλείδου ἀρχαιότερον τοῦ χειρογράφου τούτου [ἐν ἔτος, καὶ ὁ Μοντεφαλκόνιος εἰς τὴν Παλαιογραφίαν του (σελ. 42) ἀναφέρει ὅτι ἴδεν ἕτερον χειρόγραφον Ἑλληνικὸν ἐξ ἔτη γεγραμμένον πρὸ τούτου. Καὶ τὰ δύο ταῦτα χειρόγραφα μὲν ὅλον τοῦτο ἠφανίσθησαν. (*)

Τὰ Ἡράκλεια Εἰλητήρια ἢ Εἰλήματα εὐρεθέντα εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Ἡρακλείας, εἶναι ἀξιοσημείωτα διὰ τὴν ἀρχαιότητά των μᾶλλον ἢ διὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Κατ' ἀρχὰς διήγειραν μεγάλως τὴν προσοχὴν τῶν πεπαιδευμαίνων. Τὰ πλείοτερα ἐξ αὐτῶν ὁμῶς ἐκτυλισθέντα μετεβλήθησαν ἀμέσως εἰς κόνιν· εἰς δὲ τὰ λοιπὰ, (μὲν ὅλον ὅτι μεγάλοι κόποι ἐγιναν εἰς τὴν ἐκτύλιξιν αὐτῶν) ἐμεταιώθησαν διόλου αἱ ἐλπίδες τῶν Φιλολόγων, καθότι δὲν εὐρέθη εἰς αὐτὰ εἰμὴ τὸ οὐχὶ τοσοῦτον ἀξιόλογον περὶ Μουσικῆς σύγγραμμα τοῦ Φιλοδήμου.

Οἱ Αἰγύπτιοι πάπυροι, ὄντες γεγραμμένοι Ἑλληνιστί, εὐρέθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ θεωροῦνται ὡς τὸ ἀρχαιότατον χειρόγραφον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τρεῖς ἐξ αὐτῶν χρονολογοῦνται ὡς γεγραμμένοι πρ. Χριστ. Ὁ ἀρχαιότερος (113 πρ. Χριστ.) ἐφέρθη εἰς τὴν Εὐρώπην παρὰ τοῦ Κασάτου τὸ 1822, καὶ ἀνήκει εἰς τὴν Βασιλικὴν βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας. Εἶναι δὲ 16 ἡμισ. ποδ. τὸ μῆκος καὶ 8 τὸ πλάτος, καὶ περιέχει 505 σελίδ. Περιλαμβάνει δὲ συνθήκην τινὰ ἢ πωλητήριον μέρους γῆς πλησίον τῆς Πταλεμαΐδος. Καὶ ὁ χρονολογούμενος δὲ τὸ 104 πρ. Χριστ. περιέχει ὁμοίως συμφωνίαν τινὰ, καὶ εὐρέθη ἐπίτινος τάφου. Ὁ χρονολογούμενος 82 πρ. Χριστ. εἶναι ἀξιοσημείωτος ὡς ἐμπεριέχων, παρεκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ Αἰγυπτιακὴν

[*] Ὁρ. Τὰ εἰς Ἰσοκράτ. Πραλεγόμεν. Κορι

γραφὴν, κατὰ τὸν ἐγγύριον τρόπον. Ἄλλοι δὺο ἐκ τῶν παπύρων ἀνάγονται εἰς τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα ἀπ. Χριστ. οἱ δὲ λοιποὶ ἀναφέρονται εἰς τὴν πέμπτην, ἢ ἀργότερα.

Χάριν περιεργείας ὑποσυνάπτομεν ἐνταῦθα τὰς κυριώτερας βιβλιοθήκας, ἐνθα εὐρίσκονται αἱ ἀρισταὶ συλλογαί τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων. — Εἰς Ἰταλίαν. Ἡ ἐν Νεαπόλει βασιλικὴ βιβλιοθήκη, καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Ἀ. Αὐγουστίνου ἢ ἐν Τουρίνῳ βασιλικὴ βιβλιοθήκη ἢ ἐν Ῥώμῃ Βατικανὴ βιβλιοθήκη καὶ ἄλλαι τινὲς ἰδιωτικαὶ ἢ ἐν Βενετίᾳ τοῦ Ἀ. Μάρκου καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰδιωτικαὶ συλλογαί ἢ ἐν Φλωρεντίᾳ βιβλιοθήκη τῶν Μεδίκων περιέχουσα μίαν ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων συλλογῶν τῶν χειρογράφων ἢ ἐν Μεδιολάνοις Ἀμβροσιανὴ βιβλιοθήκη — Εἰς Ἰσπανίαν. Ἡ Ἐσκουριαλινὴ βιβλιοθήκη. — Εἰς Γαλλίαν. Ἡ ἐν Παρισίοις βασιλικὴ βιβλιοθήκη περιέχουσα πολλὰ τῶν χειρογράφων ἅτινα πρότερον ἀνήκον εἰς ἄλλας βιβλιοθήκας. — Εἰς Ἀγγλίαν. Αἱ εἰς Καμβρίαν βιβλιοθήκαι ἢ ἐν Ὁξφόρδῳ Βολδεϊα βιβλιοθήκη, καὶ τὸ ἐν Λονδίῳ Βριτανικὸν Μουσεῖον. — Εἰς Γερμανίαν. Ἡ ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη ἢ ἐν Μονάχῳ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας ἢ ἐν Λειψίᾳ βιβλιοθήκη τῆς Συγκλήτου αἱ βιβλιοθήκαι τῶν Δουκῶν τοῦ Βεϊμάρου καὶ Οὐολφενβούττελ ἢ ἐν Δρέσδῃ τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας. Εἰς Προυσίαν. Ἡ ἐν Βερολίῳ βασιλικὴ βιβλιοθήκη. — Εἰς Δανίαν. Ἡ ἐν Κοπεγχάγγῃ βασιλικὴ βιβλιοθήκη. — Εἰς Ὀλλανδίαν. Ἡ εἰς Λεϋδένῳ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου. — Εἰς Ῥωσσίαν. Ἡ ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθήκη τῆς Συνόδου.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ἀρ.θρ. η'.

—0—

ΝΥΚΤΕΡΙΔΕΣ.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν Τετραχειρῶν λεγομένων Μαστοφόρων ἀνάγονται καὶ αἱ Νυκτερίδες. Ἐκ πρώτης προσόψεως τὰ ἀξιοπερίεργα ταῦτα ζῶα φαίνονται ὅτι ἐπέχουσι τὸν μεταξὺ τῶν τετραπόδων καὶ πτηνῶν τόπον· δὲν ὑψοῦνται ὁμῶς εἰς τὸν ἀέρα, εἰμὴ διὰ τῆς ἐκτεινομένης περὶ τὸ σῶμα αὐτῶν μεμβράνης.